

VU Research Portal

Beëindiging van duurovereenkomsten, evaluatie van (recente) jurisprudentie en literatuur

Brink-van der Meer, J.E.; van der Vegt, A.J.

published in

Contracteren: tijdschrift voor de contractspraktijk
2007

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Brink-van der Meer, J. E., & van der Vegt, A. J. (2007). Beëindiging van duurovereenkomsten, evaluatie van (recente) jurisprudentie en literatuur. *Contracteren: tijdschrift voor de contractspraktijk*, 9(4).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Contracten maken

Beëindiging van duurovereenkomsten

Evaluatie van (recente) jurisprudentie en literatuur

Mr. J.E. Brink-van der Meer & mr. A.J. van der Vegt*

1. Inleiding

Een vraag die nog regelmatig in jurisprudentie en literatuur aan de orde komt, is of een duurovereenkomst kan worden opgezegd, en zo ja, of er in dat geval een geldige dan wel gewichtige reden voor vereist is. Veel van de geschillen inzake de beëindiging van duurovereenkomsten vloeien voort uit het uitgangspunt van veel partijen dat zij een overeenkomst altijd op (moeten) kunnen zeggen. Zo eenvoudig is het echter niet. In 1999 heeft de Hoge Raad ten aanzien van distributieovereenkomsten nog uitdrukkelijk bepaald dat deze niet principieel opzegbaar zijn; er is slechts sprake van een 'in beginsel' opzeggingsbevoegdheid. Deze bevoegdheid bestaat indien een onderzoek van alle omstandigheden van het concrete geval tot de conclusie leidt dat opzegging geoorloofd is.¹ Na 1999 heeft de Hoge Raad zich niet meer gemotiveerd uitgesproken over dit onderwerp. De lagere rechtspraak heeft daarentegen nog regelmatig met dit bijltje gehakt en de vraag daarbij is hoe zij invulling heeft gegeven aan de in 1999 door de Hoge Raad geformuleerde regel.

In de literatuur is het sinds 2002 echter betrekkelijk² rustig met betrekking tot dit onderwerp. Wel dient opgemerkt te worden dat er in december 2005 een proefschrift is verschenen van De Hoon waarin onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om te voorkomen dat een opzegging van een duurovereenkomst ontaardt in een langstlepend conflict.³ Zij presenteert daarvoor een 'opzegmodel'. Eén van de elementen die in het proefschrift aan de orde wordt gesteld, is het feit dat onzekerheid over de vraag wat een rechtvaardige opzegging is, in een concreet geval ertoe kan bijdragen dat een contractspartij zich onderbedeeld voelt. Om dit probleem te ondervangen, kan een 'opzegmodel' als ontwikkeld door

De Hoon zeer van pas komen. Echter, tot een dergelijk model volledig is (ontwikkeld en) ingevoerd, zal de praktijk zich moeten behelpen met de thans (in de jurisprudentie ontwikkelde) geldende regels. In dit artikel zal daarom uitvoerig worden ingegaan op de vraag of duurovereenkomsten voor bepaalde en onbepaalde tijd (volgens lagere rechtspraak) op kunnen worden gezegd en zo ja, welke opzegtermijn in acht dient te worden genomen. Voorts zal ingegaan worden op de hiermee samenhangende schadevergoedingsverplichtingen. Allereerst zal echter kort worden ingegaan op het begrip duurovereenkomst.

2. Definitie duurovereenkomst

Een duurovereenkomst is een overeenkomst waaruit ofwel een voortdurende verbintenis voortvloeit ofwel een verplichting om gedurende zekere tijd periodiek, of zo dikwijls als de schuldeiser daartoe de wens te kennen geeft, een zekere prestatie te verrichten (ongeacht of deze voortdurend is).⁴

Indien sprake is van een aaneenschakeling van overeenkomsten voor bepaalde tijd, kan die relatie tevens worden aangeduid als één contractuele relatie. Een dergelijke relatie is te kwalificeren als een (stilzwijgende) duurovereenkomst voor onbepaalde tijd.⁵ Dit is vooral relevant indien geen sprake is van één alomvattend (raam-) contract, doch van een aaneenschakeling van (wekelijks) orders. Of in zo'n geval sprake is van een duurovereenkomst hangt af van de omstandigheden van het geval.⁶ De vraag of sprake was van een duurovereenkomst is onder andere aan de orde geweest in het geschil tussen Albert Heijn en Peijnenburg.⁷ In deze uitspraak overwoog de voorzieningenrechter (Strijbos) dat partijen door de jarenlange relatie, waarin Albert Heijn bestellingen deed die ver-

* Mr. J.E. Brink-van der Meer is docent Ondernemingsrecht aan de Vrije Universiteit, mr. A.J. van der Vegt is advocaat bij AKD Prinsen Van Wijmen N.V. te Eindhoven.

1 HR 3 december 1999, NJ 2000, 120 (Latour/De Bruijn).

2 Recent: 'De opzegging van onbenoemde duurovereenkomsten: een korte beschouwing', Visscher, V&O, juni 2007, nr. 6.

3 De Hoon, *Conflictbeheersing bij opzegging*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006.

4 Strijbos, *Opzegging van duurovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1985, p. 25; Asser Hartkamp II, nr. 71, Deventer: Tjeenk Willink 2005.

5 Rb. Den Bosch 3 december 2003, JOR 2004/91 (Runderploeg/Dumeco).

6 Rb. Zwolle 18 oktober 2006, LJN AZ9315, r.o. 4.3, vergelijk ook: Hof Den Bosch 24 januari 2006, LJN AV 5189.

7 V.zr. Rb. Den Bosch 10 februari 2005, LJN AS5628 (Albert Heijn/Peijnenburg).

volgens door Peijnenburg werden uitgevoerd, in een contractuele relatie tot elkaar zijn gekomen waarin de één, Peijnenburg, erop mag vertrouwen dat de ander, Albert Heijn, met een zekere regelmaat bestellingen doet en Albert Heijn erop mag vertrouwen dat die bestellingen worden uitgevoerd.⁸ Hierbij speelde een rol dat er jaarlijks overleg tussen partijen plaatsvond over onder andere betalingscondities en promotionele activiteiten.

Gezien de beoogde duurzaamheid van de samenwerking zijn distributieovereenkomsten, samenwerkingsovereenkomsten en agentuurovereenkomsten in de regel duurovereenkomsten.

De Nederlandse wetgeving kent geen bijzondere regeling van duurovereenkomsten in het algemeen. In beginsel zijn de algemene bepalingen inzake overeenkomstenrecht derhalve van toepassing. Ten aanzien van sommige soorten duurovereenkomsten, zoals bijvoorbeeld de agentuurovereenkomst, is echter wel sprake van specifieke wetgeving. Er is echter geen sprake van reflexwerking ten aanzien van 'gewone' duurovereenkomsten. Voor de rechter wordt wel met regelmaat betoogd dat er sprake zou moeten zijn van reflexwerking, met name wat een goodwillvergoeding (art. 7:442 BW) betreft. Deze reflexwerking wordt echter tot op heden niet aangenomen. De voornaamste reden voor de afwijzing van een dergelijke vordering is gelegen in de beschermingsgedachte van de agent.⁹ Een andere reden voor afwijzing is dat een distributeur, anders dan een agent, ook na het einde van de duurovereenkomst zaken kan blijven doen met zijn klanten.¹⁰

In het hiernavolgende zal worden ingegaan op de in de rechtspraak en literatuur ontwikkelde regels met betrekking tot de beëindiging van duurovereenkomsten, zoals distributie- en samenwerkingsovereenkomsten.

3. Kan een duurovereenkomst tussentijds worden opgezegd?

Voor beantwoording van deze vraag is relevant of sprake is van een contractuele regeling inzake opzegging. In het hiernavolgende zal in paragraaf 3.1 eerst ingegaan worden op het geval dat sprake is van een contractuele regeling. In paragraaf 3.2 zal ingegaan worden op het geval dat geen sprake is van een contractuele regeling.

3.1 Contractuele regeling opzegging

Wordt in een overeenkomst een opzegtermijn genoemd, dan is de overeenkomst in de regel opzegbaar en geldt deze opzegtermijn als uitgangspunt. De overeengekomen opzegtermijn kan onder omstandigheden echter naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn (de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid, art. 6:248 lid 2 BW). Bij de beoordeling van de vraag of een redelijke opzegtermijn in acht is genomen, moeten de wederzijdse belangen van partijen worden afgewogen en zijn ook aard en gewicht van de redenen voor opzegging van belang.¹¹ Het kan voorkomen dat na een afweging van de belangen van partijen de opzegtermijn wordt geconverteerd in een redelijke

en billijke (over het algemeen langere) opzegtermijn. Een alternatief is dat de opzegging van de overeenkomst nietig wordt geacht en de overeenkomst alsnog opgezegd dient te worden met inachtneming van een door de rechter vastgestelde redelijke termijn.¹² In dit kader wordt verwezen naar het gestelde onder 3.2.2.2 omtrent een redelijke opzegtermijn.

3.2 Geen contractuele regeling opzegging

Opzegging van duurovereenkomsten is niet in de Nederlandse wet geregeld.¹³ Indien geen sprake is van een contractuele regeling, moeten rechtspraak en literatuur antwoord geven op de vraag of een overeenkomst kan worden opgezegd. De rechtspraak is gevarieerd en niet eenduidig. Het gaat om de concrete omstandigheden van het geval waarbij een onderscheid dient te worden gemaakt naar overeenkomsten voor bepaalde en onbepaalde tijd.

3.2.1 Bepaalde tijd

Bij een duurovereenkomst welke is aangegaan voor bepaalde tijd is tussentijdse opzegging in beginsel niet mogelijk,¹⁴ tenzij uitdrukkelijk een tussentijdse opzegmogelijkheid is overeengekomen of sprake is van onvoorziene omstandigheden welke van dien aard zijn dat instandhouding van de overeenkomst tot het overeengekomen tijdstip niet mag worden verwacht.¹⁵ In andere gevallen zal opzegging van een duurovereenkomst voor bepaalde tijd niet mogelijk zijn.

In dit kader is tevens relevant dat indien een overeenkomst wordt voortgezet na ommekomst van de bepaalde tijd, het voor de hand ligt dat de overeenkomst voor onbepaalde tijd is gaan gelden indien er niets omtrent de voortzetting is vastgelegd in de overeenkomst. Aangenomen moet alsdan worden dat partijen in beginsel hun relatie ongewijzigd hebben willen voortzetten, behoudens aanwijzingen van het tegendeel.¹⁶ In dat geval is het gestelde in paragraaf 3.2.2 van toepassing op de relatie tussen partijen. Afhankelijk van de wijze waarop de termijn is vastgelegd in de overeenkomst, kan overigens ook gesteld worden dat indien de overeenkomst na ommekomst van de bepaalde tijd is voortgezet, de overeenkomst niet voor onbepaalde tijd is voortgezet doch voor nogmaals eenzelfde termijn als de oorspronkelijke termijn.¹⁷ Hier zal onder andere sprake van zijn indien een overeenkomst nimmer heeft voorzien in een geldigheidsduur voor onbepaalde tijd, er een wettelijke grondslag ontbreekt om deze alsnog als voor onbepaalde tijd aan te merken en niet is gebleken dat de opzeggende partij ooit heeft beoogd om de overeenkomst voor onbepaalde tijd aan te gaan.¹⁸

12 Smit, 'Opzegging van distributieovereenkomsten, tekortschietend jurisprudentierecht', in: *Advocatenblad* nr. 13, 25 juni 1993, p. 369-372.

13 Art. 6:248 BW is van toepassing op de opzegbaarheid van duurovereenkomsten waarvoor geen specifieke wet- en/of regelgeving bestaat. Bij gebreke van een wettelijke of contractuele regeling kan de bevoegdheid tot opzegging alsdan uit de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid voortvloeien.

14 Wederom herhaald in Hof Leeuwarden 8 maart 2006, *LJN* AV 4142, r.o. 14.

15 HR 21 oktober 1988, *NJ* 1990, 439 (Mondia/Calanda).

16 Barendrecht en Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 146.

17 Hof 31 januari 2006 (Euroherbs/K'an Herb, niet gepubliceerd); Rb. Arnhem 9 juni 2004, *LJN* AP5787 (Euroherbs/K'an Herb), Vzr. Rb. Breda 3 oktober 2003, *LJN* AL7486 (Dupaco/SCO).

18 Vzr. Rb. Breda 3 oktober 2003, *LJN* AL7486 (Dupaco/SCO).

8 Vzr. Rb. Den Bosch 10 februari 2005, *LJN* AS5628, r.o. 3.11, (Albert Heijn/Peijnenburg).

9 Zie Hof van Justitie 10 februari 2004, C-85/03, r.o. 17 (Mavrona/Delta Etaireia Symmetochon).

10 Zie onder meer Rb. Den Bosch 31 januari 2007, *LJN* AZ7537, r.o. 5.18.

11 HR 21 april 1995, *NL* 1995, 437 (Kakkenberg/Kakkenberg).

3.2.2 Onbepaalde tijd

Indien de overeenkomst voor onbepaalde tijd is gesloten, hangt het van de aard van de overeenkomst en van de omstandigheden van het geval af of de overeenkomst opzegbaar is. Als partijen niet hebben voorzien in een mogelijkheid van eenzijdige beëindiging van de overeenkomst, kan volgens de Hoge Raad uit de redelijkheid en billijkheid voortvloeien dat de overeenkomst niettemin voor eenzijdige opzegging vatbaar is. Daarvoor kan met name plaats zijn in geval van – niet in de overeenkomst verdisconteerde – omstandigheden van zo ernstige aard dat de andere partij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid geen onbeperkte instandhouding van de overeenkomst mag verwachten. In dat geval zal de bevoegdheid bestaan om de overeenkomst op te zeggen op de termijn en eventueel onder de voorwaarden die in verband met de belangen van beide partijen redelijk zijn te achten.¹⁹ In literatuur en rechtspraak is dit verder uitgewerkt.²⁰ In het algemeen wordt thans aangenomen dat een duurovereenkomst die een redelijk aantal jaren heeft geduurd en waar geen bijzondere omstandigheden spelen, doorgaans opgezegd zal kunnen worden, mits daarvoor (i) een goede reden bestaat, die (ii) tijdig wordt meegedeeld, en (iii) er een redelijke opzegtermijn in acht wordt genomen.²¹

Indien partijen bij het aangaan van de overeenkomst (mondeling) zijn overeengekomen dat deze niet eenzijdig kan worden opgezegd, dient in beginsel te worden geoordeeld dat een eenzijdige opzegging niet geldig is.²² Deze overeenkomst is dan ook niet tussentijds opzegbaar, behoudens wederzijds goedvinden of bijzondere omstandigheden.

3.2.2.1 Goede reden

Zoals in het voorgaande reeds gesteld, moet de vraag of een opzegging – bij gebreke aan een wettelijke of contractuele regeling – in een concreet geval het beoogde resultaat heeft gehad, beantwoord worden aan de hand van de redelijkheid en billijkheid in verband met de concrete omstandigheden van het geval.²³ Ook indien uit de aard van een duurovereenkomst zou volgen dat zij in

beginsel zonder meer opzegbaar is,²⁴ kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de concrete omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts tot beëindiging van de overeenkomst leidt indien een voldoende zwaarwegende grond voor opzegging bestaat. Bij gebreke aan een dergelijke grond bij de opzeggende partij, terwijl de benadeelde partij wel een redelijk belang heeft bij voortzetting, kan een belangenafweging in het voordeel van de laatste uitvallen. De overeenkomst kan alsdan niet worden opgezegd en deze dient voor onbepaalde tijd te worden nagekomen.

De lagere rechtspraak heeft in lijn met de Latour/De Bruijn uitspraak reeds diverse malen geoordeeld dat er – in tegenstelling tot de opvatting van de meerderheid van de schrijvers²⁵ – een goede reden voor opzegging dient te bestaan.²⁶ Volgens Verdaas ligt in de overwegingen van de Rechtbank Den Bosch bij een geschil omtrent de beëindiging van een duurovereenkomst het uitgangspunt besloten dat een duurovereenkomst waarin over de beëindiging niets is afgesproken door opzegging kan worden beëindigd.²⁷ Het is echter de vraag of dit uitgangspunt inderdaad in de overwegingen besloten ligt, mede gezien het feit dat in deze casus door de benadeelde partij kennelijk geen beroep is gedaan op het verweer dat de overeenkomst niet opzegbaar is, zulks naar alle waarschijnlijkheid omdat sprake was van een *fait accompli* (het slachthuis waar het om draaide, was reeds door de opzeggende partij gesloten, waardoor beëindiging van de relatie in feite was afgedwongen). Gezien deze zeer specifieke omstandigheid komt de rechtbank derhalve niet toe aan het verweer van niet-opzegbaarheid.²⁸

In dit verband wordt gewezen op een tweetal uitspraken waarbij werd geoordeeld dat sprake was van niet-opzegbaarheid bij gebreke aan een goede reden, zulks in lijn met de Latour/De Bruijn uitspraak.²⁹

Allereerst wordt gewezen op een niet-gepubliceerde uitspraak van de Rechtbank Haarlem inzake een geschil tussen Automatic Systems en haar distributeur Methon,³⁰ waarin de rechtbank vorenstaande overwegingen van de Hoge Raad in de Latour/De Bruijn zaak toepaste en vervolgens oordeelde dat de aangevoerde redenen voor opzegging in deze zaak niet voldoende zwaarwegend waren. Met andere woorden: volgens de rechtbank kan er niet opgezegd worden. Zij is tot deze conclusie gekomen op basis een onderzoek van alle omstandigheden van het concrete geval, welk onderzoek tot de conclusie leidt dat opzegging niet is geoorloofd.³¹ Bij het onderzoek van alle omstandigheden van het concrete geval speelden de lange looptijd van de overeenkomst, te

19 Onder meer HR 16 december 1977, *NJ* 1978, 156 (DPZ/Huisarts), HR 3 februari 1984, *NJ* 1984, 402, HR 21 oktober 1988, *NJ* 1990, 439 (Mondia/-Calanda)) en HR 12 mei 1989, *NJ* 1989, 614 (Jansen en Brinkman/Kruiswerk).

20 De lagere rechtspraak gaat in beginsel van opzegbaarheid uit indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, evenals een meerderheid van de schrijvers (onder meer Strijbos (noot 2), Smit (noot 6), Barendrecht (noot 11), 'Opzegbaarheid van duurovereenkomsten; een pleidooi voor opzegbaarheid', Verdaas, *WPNR* 02/6501 en 02/6502, p. 630. Zie tevens onder meer Pres. Rb. Haarlem 11 december 1990, KG 1991, 34 (Commandeur/Volvo) en Pres. Rb. Utrecht 16 april 1992, KG 1992, 189 (Wilux/Megius). Voorts is relevant Vsr. Rb. Amsterdam 11 december 2003, *NJF* 2004, 215 (Minute-man/Heybroek). 'Hierover wordt geoordeeld dat een (distributie)overeenkomst die voor onbepaalde tijd is aangegaan in beginsel opzegbaar is. De opzegbaarheid vloeit voort uit de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid. Slechts onder zeer bijzondere omstandigheden, [...], is een overeenkomst niet opzegbaar.' Smit, 'Opzegging van distributieovereenkomsten, tekortschietend jurisprudentierecht', *Advocatenblad*, nr. 13, 25 juni 1993, p. 369-372. Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 146.

21 Onder meer HR 16 december 1977, *NJ* 1978, 156 (DPZ/Huisarts), Hof Amsterdam 27 maart 1986, KG 1989, 121 (Edor/Matchbox), HR 30 november 1990, *NJ* 1991, 187 (Peugeot/De Jong) en HR 3 december 1999, *NJ* 2000, 120 (Latour/De Bruijn).

22 Zie in deze zin: Rb. Arnhem 31 mei 2006 *LJN* AY 5380 (Drenthse Levensmiddelen & Research/Dr Oetker Nederland).

23 HR 3 december 1999, *NJ* 2000, 120 (Latour/De Bruijn), Vsr. Rb. Haarlem 25 mei 2004, *LJN* AP0057 (Uniqfill/Intos).

24 HR 3 december 1999, *NJ* 2000, 120 (Latour/De Bruijn), Vsr. Rb. Rotterdam 2 juli 2004, *NJF* 2004, 531 (Betapress/Shell), Vsr. Rb. Haarlem 25 mei 2004, *LJN* AP0057 (Uniqfill/Intos), Vsr. Rb. Arnhem 1 oktober 2004, *LJN* AR5204 (Montagedienst Novoferm/Novoferm).

25 Zie o.a. Strijbos, *Opzegging van duurovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1985, p. 115; Van de Paverd, *De opzegging van distributieovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1999, p. 72; Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 148.

26 Pres. Rb. Haarlem 11 december 1990, KG 1991, 34 (Commandeur/Volvo), Hof Amsterdam 16 januari 1989, *NJ* 1991, 187 (Peugeot/De Jong) en Pres. Rb. Den Haag 1 september 1987, KG 1988, 293 (Oosenburg/Vermeulen). Anders bijvoorbeeld: Pres. Rb. Rotterdam 8 juni 1990, KG 1991, 102 (VDK/Mori Seiki).

27 Voetnoot bij: Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (Runderploeg/Dumeco).

28 Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (Runderploeg/Dumeco).

29 HR 3 december 1999, *NJ* 2000, 120 (Latour/De Bruijn).

30 Rb. Haarlem 18 februari 2004 (Automatic Systems/Methon, rolno. 90514/-HA ZA 03-292).

31 Zie voetnoot 2.

weten ruim dertig jaar, de aan de benadeelde partij toegekende exclusiviteit en de omzetafhankelijkheid van 95% een belangrijke rol. De verweren dat de omzet achterbleef en dat sprake was van structureel slecht functioneren, werden onvoldoende onderbouwd en mochten derhalve niet baten.

De situatie van niet-opzegbaarheid deed zich tevens voor in het geschil tussen Montagedienst Novoferm Nederland B.V. en Novoferm Nederland B.V. Aldaar heeft Montagedienst onbestreden aangevoerd dat zij voor wat betreft haar omzet vrijwel volledig afhankelijk is van de opdrachten van Novoferm en dat het einde van de tussen partijen bestaande overeenkomst onherroepelijk zal leiden tot faillissement van de door Montagedienst gedreven onderneming.³² Overwogen wordt dat onder die omstandigheden opzegging alleen mogelijk is indien daartoe een voldoende zwaarwegende grond bestaat. Daaraan kan niet afdoen dat de opzeggende partij er al bijna twee jaar bij de benadeelde partij op heeft aangedrongen dat zij naast opdrachten van de opzeggende partij ook andere activiteiten zou gaan ontplooiën om de winstgevendheid van de onderneming te vergroten.

Opmerkelijk is dat de rechtbank in het onderhavige geval de opgezegde partij zo vergaand beschermt. De opzeggende partij lijkt immers alles te hebben gedaan wat in haar mogelijkheden ligt om de opgezegde partij te bewegen de focus van de bedrijfsactiviteiten te verleggen, teneinde de schade in geval van beëindiging van de overeenkomst te beperken. Het had vervolgens op de weg van de opgezegde partij gelegen om, na deze toch duidelijke aanwijzing van de opzeggende partij dat de overeenkomst zou worden beëindigd, haar schade te beperken. Dit acht de rechtbank, onzes inziens ten onrechte, niet of van ondergeschikt van belang.

Grolsch heeft in 2006 ondervonden dat, zoals reeds aangegeven, ook indien er een goede reden bestaat om een overeenkomst te beëindigen, deze reden en daarmee de opzegging wel duidelijk en ondubbelzinnig moet worden meegedeeld.³³

Uit vorenstaande uitspraken volgt dat de lagere rechtspraak het standpunt van de Hoge Raad van de Latour/De Bruijn-zaak (soms) ook daadwerkelijk volgt en dat hier dus terdege rekening mee dient te worden gehouden, ook al zijn er ook uitspraken die op het tegendeel duiden, waarover later meer.

Zoals Verdaas³⁴ terecht opmerkt, zou de beëindiging door opzegging van een onopzegbare duurovereenkomst, aangenomen dat de overeenkomst door de opzeggende partij inderdaad niet langer wordt uitgevoerd, leiden tot een tot in het oneindige voortdurende toerekenbare tekortkoming van de opzeggende partij. Consequentie van zo'n oneindige tekortkoming is het verschuldigd zijn van een schadevergoeding die in beginsel in tijd blijft toenemen en derhalve onbegrensd zou zijn. Naar de mening van Verdaas is zulks absurd en doet daaraan niet af dat de rechter die schadevergoeding kan (en ook wel zal) begrenzen. Om dit te voorkomen, zou uitgaan moeten worden van principiële opzegbaarheid van een duurovereenkomst voor onbepaalde tijd zonder opzegregeling.

Principiële opzegbaarheid is al door veel schrijvers verdedigd,³⁵ maar de Hoge Raad heeft zich tot op heden na Latour/De Bruijn

niet meer over dit onderwerp uitgelaten, aangezien deze problematiek niet meer in deze vorm aan de Hoge Raad is voorgelegd. Strijbos gaat in zijn overwegingen bij het geschil tussen Albert Heijn en Peijnenburg overigens ook uit van principiële opzegbaarheid, waarbij dus geen deugdelijke of gegronde reden vereist is en de termijn van opzegbaarheid afhangt van de omstandigheden van het geval.³⁶ Er wordt zelfs overwogen dat alleen melding dient te worden gemaakt van de reden van opzegging indien deze de in acht te nemen opzeggbeperkingen aanmerkelijk in het voordeel van de opzeggende partij versoepelen.

Geconcludeerd dient te worden dat de lagere rechtspraak een wisselend beeld vertoont en niet consequent het criterium van het Latour/De Bruijn-arrest volgt, waardoor onduidelijkheid bestaat over de vraag of een goede reden voor opzegging is vereist. Om deze onduidelijkheid te voorkomen, is het zaak voor (juridische) professionals om ondernemers er zo veel als mogelijk op te wijzen dat er een eenvoudige oplossing is om al deze problemen te voorkomen: zorg dat de afspraken schriftelijk zijn vastgelegd, inclusief een goede beëindigingsregeling, met name indien sprake is van een overeenkomst met een omzetafhankelijke partij. In het hiernavolgende zal nader ingegaan worden op de in acht te nemen lengte van de opzegtermijn, een vraag die uiteraard pas aan de orde komt indien de overeenkomst opzegbaar is (of wordt geacht).

3.2.2.2 Welke opzegtermijn moet in acht worden genomen?

Indien de duurovereenkomst opgezegd kan worden, komt de opzegtermijn aan de orde. Bij gebreke aan een contractuele regeling daaromtrent zal de vraag met inachtneming van welke termijn de overeenkomst opzegbaar is, dienen te worden beantwoord aan de hand van de redelijkheid en billijkheid in verband met de omstandigheden van het geval.³⁷ Strijbos³⁸ overweegt als voorzieningenrechter bij de Rechtbank Den Bosch in het vonnis inzake het geschil tussen Runderploeg en Dumeco³⁹ het volgende omtrent de opzegtermijn en daarmee samenhangende schadevergoeding:

'De eisen van redelijkheid en billijkheid brengen mee dat partijen bij een duurovereenkomst er in het algemeen op mogen vertrouwen dat – bij gebreke van een tegengesteld signaal van de zijde van de wederpartij – die wederpartij hem een dergelijke opzegtermijn zal bieden, gelet op enerzijds het grote belang dat de opgezegde partij bij een dergelijke termijn heeft en anderzijds het geringe belang bij de opzeggende partij om geen termijn in acht te nemen. [...] Niet alle aanpassingsschade voor rekening van de opzeggende partij; alleen die welke door een tijdige (van de opzeggende partij in het algemeen te vergen) mededeling van de beëindiging zou zijn voorkomen. Het gaat derhalve om de vraag wat een redelijke (passende) opzegtermijn dan inhoudt. In die passende lengte van de termijn ligt een evenwichtige verdeling besloten van de verantwoordelijkheden van beide partijen voor de door de opzegging in het leven geroepen aanpassingsschade. Door het bepalen van de passende lengte van de opzegtermijn is in beginsel de omvang van de schadevergoedingsplicht voor de opzeggende partij gegeven. Het feit dat

32 V.zr. Rb. Arnhem 1 oktober 2004, *LJN* AR5204 (Montagedienst Novoferm/-Novoferm).

33 V.zr. Rb. Almelo 1 februari 2006, *LJN* AV 1210.

34 Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (Runderploeg/Dumeco).

35 Barendrecht & Van Peursem, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 149; Van de Paverd, Deventer: Kluwer 1999, p. 64 e.v.; Verdaas, 'Opzegbaarheid van duurovereenkomsten; een pleidooi voor opzegbaarheid', *WPNR* 02/6501 en 02/6502, p. 630.

36 V.zr. Rb. Den Bosch, 10 februari 2005, *LJN* AS5628, r.o. 3.17 en 3.18, (Albert Heijn/Peijnenburg).

37 V.zr. Rb. Rotterdam 2 juli 2004, *NJF* 2004, 531 (Betapress/Shell).

38 Auteur van o.a. Strijbos, *Opzegging van duurovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1985.

39 Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (Runderploeg/Dumeco) in r.o. 4.12 en 4.13.

de bepaling van de passende lengte van de opzegtermijn wellicht een zeker intuïtief karakter heeft doet daaraan – gelet op haar functie van bepaling van een complexe schadeomvang – niet af. Aldus is het in acht nemen van een passende ofwel redelijke opzegtermijn niet alleen (vooraf) een voor de hand liggende vorm van schadebeperking, maar ook (achteraf) een vorm van abstracte schadeberekening. En er is dan dus – behoudens bijzondere gevallen, waarin het niet in acht nemen van een passende opzegtermijn extra schade berokkent doordat bijvoorbeeld een zeer kostbare noodmaatregel moet worden genomen, die anders achterwege had kunnen blijven – geen plaats voor een aanvullende schadevergoeding.'

Regels over de lengte van een passende opzegtermijn zijn uit de rechtspraak moeilijk af te leiden, omdat steeds alle omstandigheden van het geval worden meegewogen. De termijn waarop moet worden opgezegd is volgens de rechtspraak immers afhankelijk van een afweging van de wederzijdse belangen van partijen en de aard en het gewicht van de redenen voor opzegging. In de literatuur⁴⁰ wordt op basis van de rechtspraak het navolgende schema als uitgangspunt genomen:

Duur overeenkomst	Opzegtermijn
10 jaar of langer	1 á 2 jaar
4 tot 10 jaar	8 á 12 maanden
2 tot 4 jaar	6 maanden
0 tot 2 jaar	3 maanden

Concrete voorbeelden uit de rechtspraak:⁴¹

- opzegtermijn 3 weken bij een looptijd van tientallen jaren, aanzienlijke kortere termijn dan onder normale omstandigheden vanwege bijzondere en terechte opzeggingsgrond (voortbestaan product bedreigd);⁴²
- opzegtermijn 5 maanden bij een looptijd van 4 jaar, rekening houdende met de aard van de overeenkomst, het feit dat het bedrijfsvermogen van de benadeelde partij nagenoeg geheel uit arbeidscontracten bestaat (te verwachten afvloeiingsregelingen) en het feit dat beëindiging van de relatie onvermijdelijk was. Voorts is van belang dat kort van tevoren te kennen was gegeven dat er geen beëindiging in de lucht hing;⁴³
- opzegtermijn 5 1/2 maanden bij een looptijd van 8 jaar, wel schadevergoeding toegekend;⁴⁴
- opzegtermijn 6 maanden bij een looptijd van 11 jaar, gevaar voor cohesie binnen dealernetwerk;⁴⁵
- opzegtermijn 6 maanden bij een looptijd van 15 jaar, weinig investeringen, leverancier niet tevreden over prestaties;⁴⁶
- opzegtermijn 6 maanden bij een looptijd van 15 jaar, geen klachten over wijze van uitvoering overeenkomst, bereidheid om aan verzoeken tot rendementsverbetering op de producten te voldoen, geen grote afhankelijkheid en geen investeringen welke nog niet zijn terugverdiend;⁴⁷

40 Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997; Smit, 'Opzegging van distributieovereenkomsten, tekortschietend jurisprudentierecht', *Advocatenblad* nr. 13, 25 juni 1993, p. 369-372.

41 Betreft met name distributieovereenkomsten.

42 V.zr. Rb. Den Bosch 10 februari 2005, *LJN* AS5628, (Albert Heijn/ Peijnenburg).

43 V.zr. Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (Runderploeg/ Dumeco).

44 HR 21 juli 1991, *NJ* 1991, 742 (Mattel/Borka).

45 Rb. Almelo 10 mei 2006 *LJN* AX 1494.

46 Pres. Rb. Rotterdam 8 juni 1990, KG 1991, 101 (VDK/Mori Seiki).

47 V.zr. Rb. Rotterdam 2 juli 2004, *NJF* 2004, 531 (Betapress/Shell).

- opzegtermijn 1 jaar bij een looptijd van 30 jaar, 40% afhankelijke omzet en te verwachten ontslagen;⁴⁸
- opzegtermijn 18 maanden bij een looptijd van 17 jaar, nimmer concrete termijnen genoemd waarbinnen de strak omschreven doelen dienden te worden behaald, ontevredenheid met behaalde omzetten was al langdurig probleem en heeft in het verleden geen aanleiding gegeven tot opzegging;⁴⁹
- opzegtermijn 2 jaar bij een looptijd van 23 jaar, een overeengekomen opzegtermijn van 12 maanden, weinig investeringen en inspanningen van de distributeur en een ontevreden leverancier; bijzonderheid: de leverancier heeft ingestemd met 2 jaar;⁵⁰
- opzegtermijn 2 jaar en 8 maanden bij een looptijd van 30 jaar, substantiële omzetafhankelijkheid (eiser claimt 60 á 70%; gedaagde max. 30%), belangrijk deel vaste kosten gerelateerd aan dealercontract, voldoende aannemelijk belang bij voorlopige voortzetting van relatie, ontevredenheid bij leverancier over prestaties dealer niet voldoende onderbouwd;⁵¹
- opzegtermijn 3 jaar bij een looptijd van meer dan 100 jaar, 20% afhankelijke omzet, grote reputatie product;⁵²
- opzegtermijn 3 jaar bij een looptijd van 30 jaar, toegekende exclusiviteit, omzetafhankelijkheid van 95 tot 99% en het niet aannemelijk zijn van het door de opzeggende partij als reden voor haar handelen gestelde structurele slechte functioneren van de benadeelde partij en niet geven van een tijdige waarschuwing ter zake.⁵³

Ook wordt wel de navolgende formule gehanteerd: bij overeenkomsten met een looptijd tot 10 jaar 1,2 maand per contractjaar en boven de 10 jaar 0,8 maand opzegtermijn per extra contractjaar, waarbij een maximum van 3 jaar wordt voorgesteld.⁵⁴

Het voorgaande met betrekking tot de opzegtermijn wordt aangenomen voor een beëindiging om een normale reden, gelegen in het feit dat de opzeggende partij zijn belangen beter behartigd wil zien, zonder dat de wederpartij een ernstig verwijt gemaakt kan worden over de wijze van uitvoering van de overeenkomst. Voorts wordt er daarbij van uitgegaan dat de afhankelijkheid van de wederpartij en de door haar gepleegde investeringen min of meer normaal zijn. Afwijkingen van het 'normale' kunnen een verkorting of een verlenging van de opzegtermijn ten gevolge hebben. Zie hierover onder andere de uitspraak inzake het geschil tussen Albert Heijn en Peijnenburg waar sprake was van een grond tot verkorting op basis van de ondergang van het product.⁵⁵

3.2.3 Een combinatie van een opzegtermijn en schadevergoeding

Een met inachtneming van het vorenstaande vastgestelde redelijke opzegtermijn kan boven een bepaalde lengte ineffectief zijn,

48 Hof Amsterdam 27 maart 1986, KG 1989, 121 (Edor/Matchbox).

49 V.zr. Rb. Breda 4 december 2000, *LJN* AA8885 (W&S/Cobar).

50 Pres. Rb. Haarlem 11 december 1990, KG 1991, 34 (Commandeur/Volvo).

51 V.zr. Rb. Breda 22 juni 2005, *LJN* AT7811 (Etesmij/Samas).

52 Hof Arnhem 13 december 1994, rolr. 94/389 (Latour/De Bruijn). De Hoge Raad heeft later geoordeeld dat deze overeenkomst niet-opzegbaar is (HR 3 december 1999, *NJ* 2000, 120 (Latour/De Bruijn)).

53 Hof Amsterdam 24 oktober 2002, rolr. 875/02 SKG (Automatic Systems/ Methon).

54 Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 156.

55 V.zr. Rb. Den Bosch 10 februari 2005, *LJN* AS5628, (Albert Heijn/ Peijnenburg).

onder meer omdat beide partijen zich moeten richten op alternatieve afzet respectievelijk inkoop van de producten en niet (meer) optimaal gemotiveerd zijn om samen te werken. Dit speelt temeer bij een lange opzegtermijn. Een mogelijke oplossing voor dit probleem is dat de opzegtermijn waarop in beginsel recht bestaat gedeeltelijk wordt omgezet in een geldelijke vergoeding (financiële afwikkeling). Het voorstel van Van de Pavverd⁵⁶ om uit te gaan van een maximale opzegtermijn van zes maanden, een en ander in lijn met wetgeving ter zake de opzegging van agentuurovereenkomsten,⁵⁷ sluit hierbij aan. Mocht een distributeur alsdan aanspraak kunnen maken op verdere gelegenheid tot beperking van de schade, dan dient deze compensatie niet in een langere opzegtermijn maar in geld te worden geboden.⁵⁸ Het voorstel biedt duidelijkheid voor alle partijen hoe lang zij nog met elkaar dienen te handelen conform de overeenkomst, waarna men afscheid van elkaar kan nemen. De discussie zal in dat geval hoofdzakelijk gaan om de vraag hoe hoog de te betalen vergoeding is, maar in de tussentijd kunnen partijen zich concentreren op nieuw activiteiten. Nu komt het nog te vaak voor dat de discussie over de lengte van de opzegtermijn de relatie tussen partijen dermate 'verziekt' dat gedurende de resterende opzegtermijn ook al niet meer samengewerkt kan worden tussen partijen. Thans wordt nog uitgegaan van de regel dat indien het belang van de benadeelde partij bij voortzetting van de overeenkomst groter is dan bij een voorschot op een schadevergoeding, de opzegtermijn niet omgezet zal worden in schadevergoeding, tenzij van de opzeggende partij niet kan worden geveerd dat de overeenkomst gedurende het restant van de opzegtermijn wordt nagekomen.⁵⁹ Dit is een onwenselijke situatie, omdat dit veel onduidelijkheid geeft bij beide partijen bij een overeenkomst. Door de regeling bij beëindiging van agentuurovereenkomsten zonder contractueel overeengekomen opzegtermijn (opzegtermijn van ten minste vier maanden vermeerderd met een maand na drie jaar looptijd van de overeenkomst en twee maanden na zes jaren)⁶⁰ analoog toe te passen bij de beëindiging van distributieovereenkomsten kan veel van deze onduidelijkheid worden weggenomen. Van belang is echter wel op te merken dat een agent, in aanvulling op een redelijke opzegtermijn, in beginsel recht heeft op een goodwillvergoeding.⁶¹ Bij gebreke aan een goodwillvergoeding voor distributeurs bij einde van een overeenkomst, dient onder omstandigheden dan ook sprake te zijn van een compensatie in geld indien aanspraak gemaakt kan worden op verdere gelegenheid tot beperking van de schade.

Analoge toepassing van de regeling van artikel 7:439 BW kan eveneens veel onduidelijkheid voorkomen bij beëindiging van de distributieovereenkomst. Op grond van dit artikel kunnen partijen bij een agentuurovereenkomst de overeenkomst opzeggen zonder inachtneming van de overeengekomen opzegtermijn. De opzegging heeft desondanks altijd het beoogde effect (beëindiging van de overeenkomst). Men kan immers geen nakoming vorderen.

De sanctie op deze geldige, maar onregelmatige opzegging is dat de opzeggende partij schadeplichtig wordt. Deze schadeplicht ontstaat alleen niet indien de wederpartij haar toestemming aan de opzegging heeft verleend of als er een dringende reden voor de opzegging is.⁶²

Van belang is voor partijen om duidelijkheid te creëren omtrent de vraag of zij een overeenkomst kunnen beëindigen, en zo ja, op welke termijn dit dan zou kunnen. Dit creëert rechtszekerheid. Door voornoemd deel van de regeling bij beëindiging van agentuurovereenkomsten analoog toe te passen, in combinatie met een eventuele schadevergoedingsplicht, kan deze rechtszekerheid worden gecreëerd.

4. Aanvullende schadevergoeding?

In beginsel is het uitgangspunt dat bij naleving van een correcte opzegtermijn, de schade ten gevolge van de beëindiging van de overeenkomst voor de benadeelde partij komt. De redelijkheid en billijkheid ex artikel 6:248 BW kan echter meebrengen dat ondanks de redelijke duur van de opzegtermijn aanvullende schadevergoeding verschuldigd is. In de *Mattel/Borka-zaak*⁶³ heeft de Hoge Raad bepaald dat het recht op aanvullende schadevergoeding afhankelijk is van de omstandigheden van het geval. De Hoge Raad overwoog in deze uitspraak dat het bij een duurovereenkomst kan voorkomen dat de partij, tot wie de opzegging is gericht, met het oog op het voortduren van de overeenkomst investeringen heeft gedaan die niet enkel worden gecompenseerd door of zijn verdisconteerd in een bepaalde opzegtermijn, waarvan de duur wordt bepaald door de belangen van de fabrikant en de distributeur.

Afhankelijk van de omstandigheden van het geval kunnen dus ondanks de redelijke duur van de opzegtermijn de eisen van redelijkheid en billijkheid nopen tot toekenning van een aanvullende schadevergoeding. De meningen van de schrijvers hierover zijn verdeeld; Stein⁶⁴ is bijvoorbeeld met Strijbos⁶⁵ van mening dat slechts sprake dient te zijn van een schadevergoedingsplicht indien het gedrag van de opzeggende partij daartoe aanleiding geeft. Bijvoorbeeld indien de wederpartij de indruk heeft gevestigd de relatie voorlopig te laten voortbestaan of zelfs toezeggingen daaromtrent heeft gedaan. Dit dient echter niet te snel te worden aangenomen. Het enkele feit dat een principaal op een gegeven moment aangeeft niet voornemens te zijn de samenwerking te beëindigen, betekent niet dat daarop na een aantal jaar nog een beroep kan worden gedaan. Gewijzigde omstandigheden kunnen tot gevolg hebben dat door een distributeur moet worden opgemerkt dat er mogelijk voor hem relevante wijzigingen in het beleid van de principaal aan zitten te komen.⁶⁶ Voor het overige is

56 Van de Pavverd, *De opzegging van distributieovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1999, p.107.

57 Art. 7:437 BW.

58 Van de Pavverd, *De opzegging van distributieovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1999, p.108; Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997, p. 158; Smit, 'Opzegging van distributieovereenkomsten, tekortschietend jurisprudentie-recht', *Advocatenblad* nr 13, 25 juni 1993, p. 567.

59 V.zr. Rb. Rotterdam 2 juli 2004, *NJF* 2004, 531 (Betapress/Shell).

60 Art. 7:437 lid 1 BW.

61 Art. 7:442 BW.

62 Smit, *De agentuurovereenkomst tussen handelsagent en principaal*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1997.

63 HR 21 juli 1991, *NJ* 1991, 742 (*Mattel/Borka*).

64 HR 21 juni 1991, *NJ* 1991, 742 (*Mattel/Borka*), m.nt. Stein.

65 Rb. Den Bosch 3 december 2003, *JOR* 2004, 91 (*Runderploeg/Dumeco*) in r.o. 4.12 en 4.13; Strijbos, *Opzegging van duurovereenkomsten*, Deventer: Kluwer 1985, p. 164.

66 Rb. Den Bosch 31 januari 2007, *LJN* AZ7537, waarin werd overwogen dat een distributeur uit het feit dat in 2003 interesse werd getoond door de principaal voor een mogelijke overname, de beëindiging van de eerdere overeenkomst per 1 juli 2004 en de overnamebesprekingen in 2004 moet begrijpen dat er beweging zit in het distributiebeleid en dat er mogelijk voor hem relevante wijzigingen aan zitten te komen.

naar de mening van Stein het stelsel van onze handel daarop gebaseerd dat iedereen verantwoordelijkheid draagt voor zijn eigen berekeningen, kosten en investeringen en het contractenrecht sluit daarbij aan. Wij kunnen ons volledig vinden in het standpunt van Stein. Barendrecht gaat een stap verder en acht een verplichting tot schadevergoeding slechts aanwezig indien en voor zover de leverancier de voordelen van de investeringen kan benutten.⁶⁷

5. Mededingingsrecht

Een laatste waarschuwing volgt uit het mededingingsrecht. Polar Electro Nederland B.V. verkeerde in de veronderstelling dat zij een contractuele relatie inzake de levering hartslagmeters kon beëindigen omdat een rijwielhandel weigerde een nieuw aangeboden dealerovereenkomst te accepteren. Aangezien het nieuwe distributiestelsel (en daarmee de nieuw aangeboden dealerovereenkomst) strijdig wordt geacht met artikel 81 lid 1 EG-Verdrag en artikel 6 lid 1 Mededingingswet (Mw), heeft naar het oordeel van de voorzieningenrechter de opzegging van de oude overeenkomst (welke opzegging is gemotiveerd met een verwijzing naar het nieuwe gewijzigde distributiestelsel) niet het beoogde resultaat gehad en dient Polar het oude distributiebeleid te continueren.⁶⁸ Deze uitspraak wordt vervolgens in hoger beroep, zei het met een kleine aanpassing, door het Hof Arnhem bekrachtigd.⁶⁹ Ook de meervoudige handelskamer van de Rechtbank Leeuwarden oordeelde in een procedure tegen Batavus de opzegging in strijd met het mededingingsrecht, meer in het bijzonder met artikel 6 Mw.⁷⁰ Tussen Batavus en de distributeur bestond gedurende ongeveer dertig jaar een handelsrelatie, waarbij Batavus op bestelling van de distributeur fietsen van het merk Batavus leverde aan de distributeur. De distributeur verkocht deze fietsen onder meer in haar fietsenwinkel te Blokker en de laatste jaren ook via internet. De distributeur hanteerde daarbij lagere prijzen dan de concurrentie. Batavus heeft vervolgens per 31 december 2001 de relatie tussen partijen beëindigd onder druk van een grote marktspeeler in de fietsendetailhandel. Dit laatste wordt door Batavus aangevoerd als voldoende zwaarwegende reden voor beëindiging van de relatie. De rechtbank overweegt dat de beëindiging van de relatie door Batavus dient te worden gekwalificeerd als (het rechtstreeks gevolg van) een overeenkomst, dan wel een onderling afgestemde feitelijke gedraging met de strekking om de mededinging te beperken in de zin van artikel 6 Mw. Dit heeft volgens de rechtbank tot gevolg dat de opzegging van de handelsrelatie door Batavus van rechtswege nietig is op grond van artikel 6 lid 2 Mw, althans in verband met de eisen van de redelijkheid en billijkheid geen stand kan houden, omdat zij het gevolg is van een nietige overeenkomst, feitelijke handeling dan wel nietig besluit in de zin van artikel 6 Mw tussen Batavus en de grote marktspeeler.

⁶⁷ Barendrecht & Van Peurse, *Distributieovereenkomsten*, Serie Recht en Praktijk, Deventer: Kluwer 1997.

⁶⁸ V.zr. Rb. Zwolle 4 april 2005, *LJN* AT4337 (Polar Electro/Rijwielhandel A). Tevens relevant voor dit onderwerp: Hof Den Haag, 16 december 2004. *LJN* AR 7840 (Dekker/Sunfield).

⁶⁹ Hof te Arnhem 16 augustus 2005, *LJN* AU 1583. Het hof oordeelt dat Polar slechts gehouden is door te leveren tot 1 september 2005 in plaats van 'tot het moment dat de overeenkomst tussen partijen rechtsgeldig is geëindigd' zoals de voorzieningenrechter eerder had bepaald.

⁷⁰ Rb. Leeuwarden 4 oktober 2006, *LJN* AY 9814 (A Tweewielcentrum Blok-ker/Batavus).

De waarschuwing uit het mededingingsrecht is derhalve gelegen in het feit dat de opzeggende partij ervoor dient te waken dat de reden voor beëindiging van de duurovereenkomst niet in strijd mag zijn met het mededingingsrecht. Indien dit wel het geval is, kan dit tot gevolg hebben dat de beëindiging nietig wordt geacht, met alle gevolgen van dien.

6. Conclusie

In het algemeen dient thans te worden aangenomen dat een duurovereenkomst voor onbepaalde tijd die een redelijk aantal jaren heeft geduurd, waar geen bijzondere omstandigheden spelen en geen sprake is van een contractuele regeling inzake de opzegging, doorgaans opgezegd zal kunnen worden, mits:

- daarvoor een goede reden bestaat;
- die tijdig wordt meegedeeld; en
- er een redelijke opzegtermijn in acht wordt genomen.

Bij gebreke van een goede reden bestaat het risico van niet-opzegbaarheid. Een uiterst ongewenste situatie. Voor zover een overeenkomst al opgezegd kan worden, is het niet mogelijk een redelijke opzegtermijn vast te stellen aan de hand van de jurisprudentie. Uit de huidige jurisprudentie is namelijk slechts af te leiden dat een redelijke opzegtermijn varieert van vijf maanden bij een contractsduur van vier jaar tot drie jaar bij een contractsduur van dertig jaar, doch hierbij spelen de omstandigheden van het geval een zeer grote rol, met als gevolg dat de (lagere) rechtspraak een zeer wisselend beeld vertoont. Voorts kan de redelijkheid en billijkheid ex artikel 6:248 BW meebrengen dat ondanks de redelijke duur van de opzegtermijn vervangende schadevergoeding dan wel aanvullende schadevergoeding verschuldigd is.

Voornoemde omstandigheden creëren rechtsonzekerheid. Ons inziens kan een groot deel van deze onzekerheid weggenomen worden door de regeling bij beëindiging van agentuurovereenkomsten (ten minste vier maanden vermeerderd met een maand na drie jaar looptijd van de overeenkomst en twee maanden na zes jaren) analoog toe te passen bij de beëindiging van distributieovereenkomsten. Bij gebreke aan een goodwillvergoeding voor distributeurs bij het einde van een overeenkomst dient onder omstandigheden echter wel sprake te zijn van een compensatie in geld indien aanspraak gemaakt kan worden op verdere gelegenheid tot beperking van de schade. In aanvulling hierop dient ook de regel van artikel 7:439 BW, inhoudende dat een opzegging altijd het beoogde effect heeft, ook al is de (wettelijke) opzegtermijn niet in acht genomen, analoog te worden toegepast.

Wij realiseren ons dat ook deze oplossing niet zaligmakend is en aanleiding kan zijn voor geschillen. Het onzes inziens belangrijke voordeel is echter dat partijen nu te allen tijde helder is wanneer zij afscheid van elkaar kunnen nemen en zich kunnen concentreren op nieuwe activiteiten. Er kan eventueel alleen een geschil ontstaan over de hoogte van de te betalen schadevergoeding.